

İlk don giderek daha geç geliyor: daha kısa kışlar ülkümüzde tarımı nasıl etkiliyor

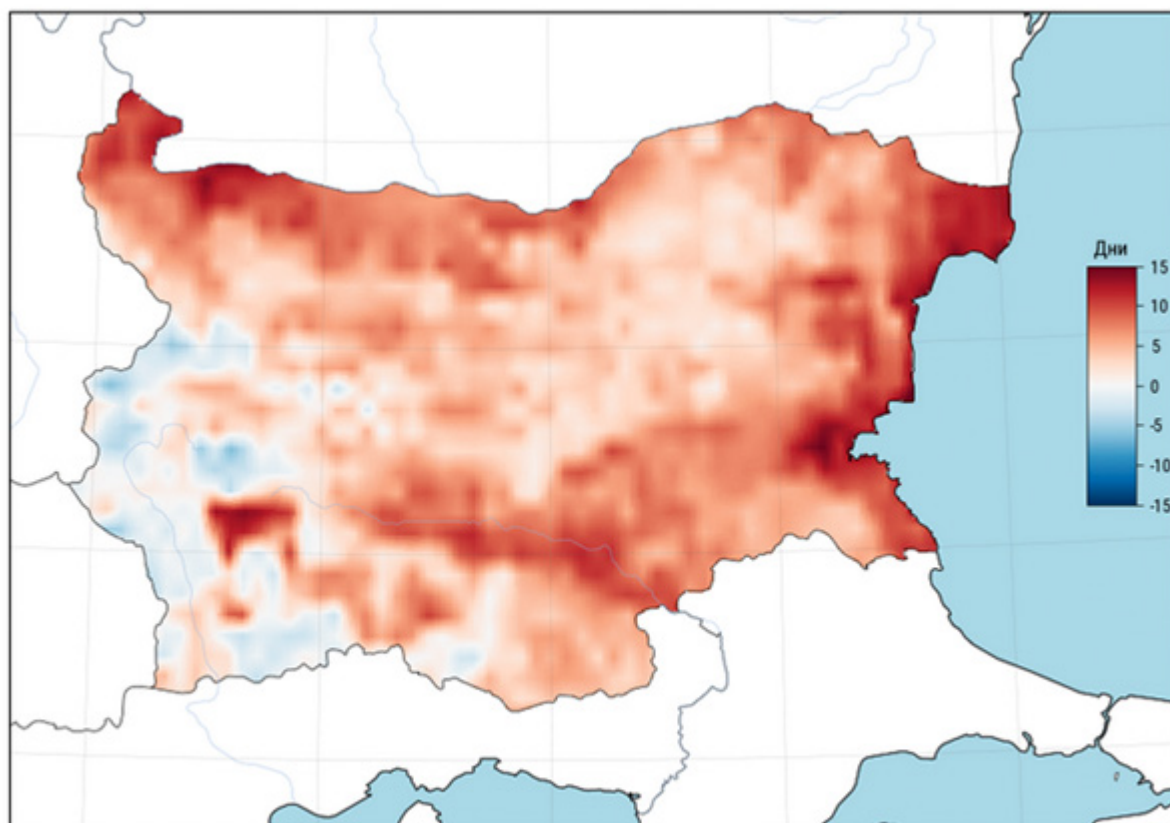
Автор(и): агроном Роман Рачков, Българска асоциация по биологична растителна защита

Дата: 27.11.2025 Брой: 11/2025

Ülkümüzde donlu günler iki haftaya kadar daha geç geliyor. Bu, daha iyi verim ve ikinci bir ürün için bir şans sağlıyor. Ziraat mühendisi Roman Rachkov, bu değişikliğin ülkemizdeki tarım ürünlerini ve genel olarak tarımımızı nasıl etkilediğini, olumlu yönlerinin neler olduğunu, risklerin ve olumsuz sonuçların olup olmadığını ve bu iklim değişikliklerine uyum sağlama yollarını yorumluyor.

İklim analizlerinden elde edilen veriler, Bulgaristan'daki ilk donlarda belirgin bir kayma olduğunu açıkça gösteriyor – ülkenin çoğu bölgesinde, günümüzde sıfırın altındaki sıcaklıklar 20. yüzyılın sonuna kıyasla 5 ila 15 gün daha geç yaşanıyor. Uygulamada bu, ülkemizde bir mevsim olarak kışın daha kısa olduğu, yaz ve sonbaharın ise uzadığı anlamına geliyor.

Източник: CERRA/Copernicus, обработка: Климатека (Асен Ненов).

Harita: Kırmızı renkle 20. yüzyılın sonuna göre ilk donların daha geç yaşandığı bölgeler, mavi renkle ise soğuk havanın daha erken geldiği yerler gösterilmiştir.

Bu değişiklikler en belirgin şekilde Karadeniz kıyısında ve Trakya Vadisi'nde gözlemlenirken, dağlık bölgelerde değişim minimum düzeydedir.

Kış geriliyor: ilk donlar iki haftaya kadar daha geç

Ülkede yaz mevsimi uzuyor, sonbahar kayıyor ve ilk donlu günler daha geç geliyor. Ülkenin büyük bir bölümünde, ilk sıfırın altı sıcaklıklar 80'li-90'lı yıllara kıyasla 5-15 gün daha geç yaşanıyor.

Zamanla en büyük kaymanın (10 ila 15 gün) yaşandığı bölgeler şunlardır: Karadeniz kıyısı (özellikle Kuzey kısmı) – en belirgin gecikme, muhtemelen daha sıcak deniz suyunun ısıyı tutmasından kaynaklanıyor; Trakya Vadisi – uzayan bir sonbahar mevsimiyle; Güney Bulgaristan (Haskovo ve Kırcaali bölgeleri dahil)

Kuzey ve Orta Bulgaristan'da (yaklaşık bir hafta sonra gelen soğuk hava dalgası) ve ayrıca Sofya Ovası ile Ön Balkanlar'da orta düzeyde bir kayma (+5-10 gün) gözlemleniyor.

Yüksek dağlık bölgelerde (Rila, Pirin, Stara Planina) neredeyse hiçbir değişiklik veya daha erken soğuma gözlemlenmiyor – negatif sıcaklıkların başlamasında minimal kayma veya stabilite; Batı Bulgaristan'ın bazı bölgelerinde ise – muhtemelen inversiyonlar ve sisler için iyi koşullara sahip yüksek ovalar gibi yerel mikroiklim etkileri ve bunun sonucunda sabah sıcaklıklarında düşüşler nedeniyle.

Soğuma dönemindeki değişimin yaygın ve iklimsel açıdan önemli olduğu özetlenebilir — Bulgaristan'ın büyük bir bölümünde, donlu günler en az bir ila iki hafta daha geç geliyor. Bu durum şunlara yol açıyor: daha kısa kışlar, daha uzun donsuz dönem ve bitkiler için daha uzun büyüme mevsimi.

Ziraat Mühendisi Roman Rachkov: Geç donlar, ülkemizde daha iyi verim için bir şanstır

İklim değişiklikleri tarım için ortalama sıcaklıkların artışından ziyade, aşırı olayların öngörülemezliğinin ve sıklığının artmasından dolayı tehlikelidir. Bu bağlamda, son yıllarda ilk sonbahar donlarının daha geç başlaması, ülkemiz tarımı için olumlu bir eğilim olarak görülebilir.

Evrimsel olarak, ılıman kuşaktan gelen ürünler vejetasyonlarını soğukların başlaması nedeniyle değil, gün ışığının kısalması nedeniyle sonlandırırlar.

Gözlemlenen değişikliklerle birlikte, Bulgaristan'a özgü, menşe merkezlerinde aksi takdirde çok yıllık ürünler olarak gelişen biber ve patlıcan gibi ürünler meyve vermeye devam ederek çiftçilere ek verim ve gelir şansı tanıyacak. Tarla bitkileri için, daha uzun bir büyüme mevsimi, ülkemiz için geleneksel olan ikinci bir tahıl ürününü ekme ve yetiştirme olasılığı anlamına geliyor. Örneğin, Temmuz ayında buğday hasat edildikten sonra, kısa büyüme süresi olan sorgum çeşitleri (örneğin 90 gün) yetiştirilebilir, bu da sorgumun Ekim başında hasat edilebileceği anlamına geliyor.

Geç üzüm çeşitleri, üzümlerde daha fazla şeker biriktirebilecek, bu da daha yüksek gelir anlamına geliyor.

Daha az kar, daha fazla risk

Bitkiler ve tarım için sorun daha kısa kış değil, kar eksikliği olabilir.

2023 yılı itibarıyla elde edilen verilere göre, Bulgaristan'da son otuz yılda belirgin bir ısınma eğilimi gözlemlenmiştir. Ortalama kış sıcaklığı mevsimsel bazda yaklaşık 0,6 °C artmış ve son on yılda ısınma hızı iki ila üç kat hızlanmıştır. Bu durum, iklim değişikliğinin yoğunlaştığını ve kış aylarında alışılmadık derecede sıcak havanın giderek daha sık görüldüğünü göstermektedir.

Kar örtülü gün sayısında ve sıcaklıkların sürekli sıfırın altında kaldığı buz günleri adı verilen günlerde de bir azalma gözlemlenmektedir. Soğuk dönemler kısalmakta ve 20. yüzyılın sonlarına özgü minimum değerlere ulaşmamaktadır.

Yetersiz soğuk günler tarım üzerinde somut bir etkiye sahiptir. Birçok ürün, özellikle kışlık tahıllar, normal gelişimlerine yardımcı olan belirli sayıda düşük sıcaklık gününe bağımlıdır. Bu dönem kısalduğunda veya hiç olmadığında, bitkiler gerekli kış uykusu ve sertleşme aşamasından geçmezler, bu da onları ani soğuk hava dalgalılarına veya ilkbahar donlarına karşı daha savunmasız hale getirir.

Yeterince kar ve yağış olmazsa, topraklarda daha az nem olacaktır. Kışın soğuk günlerin olmamasıyla birleştiğinde, bu durum meyve yetiştiriciliğinde daha düşük verimlere yol açacaktır.

Bulgaristan'daki 8 meteoroloji istasyonundan 2018'e kadar olan verilerle yapılan bir araştırmaya göre, son ilkbahar donu son yıllarda daha erken yaşanmaktadır. Bu durum bitkiler için bir risk oluşturabilir: eğer vejetasyon zaten başlamışsa, ilkbahar donları donmaya ve hasatın tamamen kaybına yol açar; bu durumu bu yıl ülkenin bazı bölgelerinde gözlemledik.

Yine de, bitkiler ritmik değişikliklere uyum sağlama yeteneğine sahiptir. Mezopotamya'dan (günümüz Irak'ı) kaynaklanan buğday, ürünlerin daha sıcak ve kurak koşullara uyum sağlayabileceğinin kanıtıdır — ülkemiz tarımının geleceği için önemli bir mesaj. Değişikliklere uyum sorun değildir; sorun ritmik olmayan aşırı olaylardadır. Zorunlu ürün sigortası dışında bunlara hiçbir şey uygulanamaz. Her halükarda, farklı ürünlerle karmaşık bir ekim nöbeti, mevcut tarım sistemimize kıyasla daha istikrarlı ve sürdürülebilir olacaktır.

Bulgaristan'da kışlar kısalıyor ve ilk donlar giderek daha geç yaşanıyor – özellikle Karadeniz kıyısı ve güney bölgelerde. Aynı zamanda faydalar da getiren bir eğilim: daha uzun büyüme mevsimi, ikinci bir verim şansı sunarken, aynı zamanda toprak ve su kaynakları yönetiminde yeni yaklaşımlar gerektiriyor. Bitkilerin uyum yeteneği kanıtlanmıştır, ancak tarımın adaptasyonu bugün aldığımız kararlara bağlıdır.

Kaynak: Climateka

Yayınında kullanılan materyaller şunlardır:

1. climatebook.gr
2. <https://www.climateka.bg/zashto-zimite-ne-sa-tova-koeto-byaha-pressclub/>

3. BULGARİSTAN'DA İLK VE SON DON OLAYLARININ ÖZELLİKLERİ VE DONSUZ MEVSİMİN
UZUNLUĞU, 2021